

Vysoké Tatry – sanácia alebo výmena starých istení

Sanácia podľa Wikipédie : náprava nežiaducich pomerov, podmienok, prostredia a pod., ozdravenie.

Hlavným - nosným - **cieľom** tejto aktivity je **po zhodnotení historických, bezpečnostných a lezeckých kritérií výmena skôb/nitov** na štandoch často lezených ciest, ktoré slúžia často aj ako zlaňovacie body **a tiež výroba štandov** tam kde úplne chýbajú alebo ich vytvorenie vlastným istiacim materiálom je problematické, prípadne nespoľahlivé.

Sekundárnym alebo sprievodným **cieľom** je **výmena** resp. **náhrada** nespoľahlivých postupových bodov typu stará/staré skoby alebo starý nit v kľúčovom mieste za nový spoľahlivý nit. Opäť v často a voľne lezených tzv. „bezkladivových cestách“, ale len výnimočne a po širšej diskusii.

Projekt si vôbec nekladie za cieľ cesty doisťovať v zmysle dopĺňania istení.

Samotná sanácia alebo výmena starých istení v cestách prebieha v Tatranských stenách už zopár rokov. Ale nekoordinované, s materiálom rôznej kvality, životnosti, často neznámeho pôvodu a s technológiami nie vždy vyhovujúcimi bezpečnostným štandardom. Našou snahou (komisia Správa Vysokých Tatier) je urobiť v tejto veci funkčný systém - taký aby kotviace body na štandoch spĺňali súčasne bezpečnostné požiadavky a zároveň sa čo najviac zachovával pôvodný charakter cesty. Úloha neľahká. Preto sme začali v tom duchu tvoriť zásady výmeny istení. Tu sú tie hlavné:

1. Lezenie vo Vysokých Tatrách je považované za tradicionalistické lezenie pri ktorom sa prednostne používajú tradičné dočasné zaistovacie prostriedky (slučky, friendly, čoky, balnuty, hexcentre, skoby) a cesty sa prednostne lezú voľným spôsobom
2. Sanácia vybranej cesty sa musí vykonávať s ohľadom na bod 1, spôsobom takým aby charakter cesty ostal čo najviac pôvodný t.j. dočasné postupové istenie má prioritu pred trvalým, v prípade ak je možnosť dočasné istenie spoľahlivo osadiť.
3. Množstvo trvalého istenia v preistenej ceste bude menšie ako množstvo pôvodného istenia
4. Pri snahe o sanáciu cesty žijúcich autorov sa táto vykoná len v prípade, že autor s takýmto zásahom súhlasí. U nežijúcich autorov to bude otázka diskusie v rámci komisie Správy oblasti Vysoké Tatry s ohľadom na názory širokej lezeckej obce.
5. Pri výmene sa môže použiť len materiál schválený Európskymi a UIAA štandardmi.
6. Výmenu istení centrálne evidovať.
7. Námety, pripomienky a typy prijímať od celej lezeckej komunity.

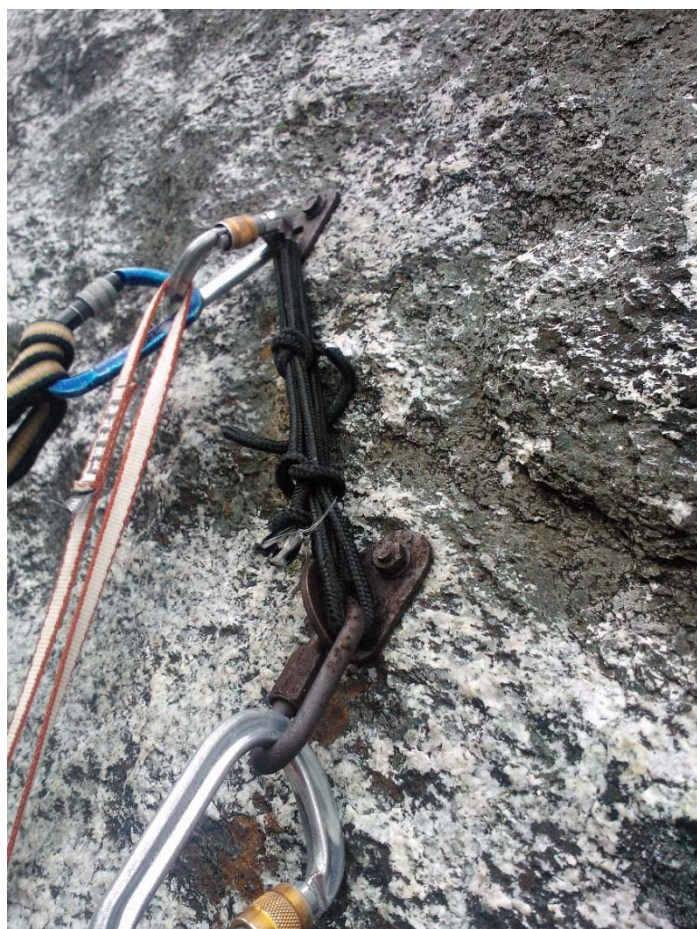
Keďže v Tatrách je viac ako 10 000 evidovaných prvovýstupov, máme snahu sanovať vzhľadom na časovú, personálnu a finančnú stránku len frekventované voľne lezené cesty, v ktorých už nie je potrebná skobovacia technika. U väčšiny starších ciest (od piateho stupňa hore) vylezených prvovýstupcami technicky - pomocou skôb - sa tento pôvodný charakter už nezachoval, keďže sú už pár 10-tok rokov lezené voľne. V týchto cestách ide hlavne o snahu vytvoriť spoľahlivé štandy, v opodstatnených prípadoch nahradiť v kľúčových miestach nespoľahlivé skoby nitom. Zároveň ochrániť skalu vybiť a zabíjaním skôb a de facto zamedziť vytváraniu nových chytov. Rok 2016 bol v tomto projekte pilotným rokom. Po internej diskusii v rámci komisie VT sa vytipovalo zopár ciest na ktorých sa vyššie uvedené myšlienky zrealizovali. Týmto dokumentom chceme tento systém odprezentovať, doladiť a určiť štandard ktorým sa môže v ďalších rokoch výmena istení vo Vysokých Tatrách uberať.

Samotný spôsob osadzovania fixných istení vychádza z metodiky spracovanej SHS JAMES (podrobnosti tu: <http://www.james.sk/file/metodika/borhaky.pdf>). Komisia sa po debate zhodla vzhľadom na technologické postupy, časovú a technickú náročnosť a klimatické podmienky na požívanie expanzných nerezových nitov. Samotný materiál (nity a plakety) zabezpečil SHS James. Použili sa plakety a nity talianskeho výrobcu Climbing Technology, nit - model 4A105090 priemeru 10 mm a dĺžky 90 mm, material STAINLESS STEEL AISI 316L a nerezová plaketa, na štandoch s krúžkom, resp. mailonkou v štandarde UIAA-123 a EN 959:2007. Stránka výrobcu s technickými detailami tu: <http://www.climbingtechnology.com/en/outdoor-en/anchors/anchors-fixed-anchors-and-belay-stations/plate-kit-10>

Uvádzame tu 3 modelové príklady (všetky boli v rámci komisie VT prediskutované), ktoré považujeme sa smerodajné a zoznam ďalších ciest do ktorých bolo podobným spôsobom zasahované :

1. príklad – výmena nespoľahlivých nitov na štandoch: Batizovský štít – J stena – Čiernobieľe sokolíky – obtiažnosť VI + R2

Prvovýstup z roku 2000 - autori použili pri prvovýstupe okrem dočasného istenia aj rôzne druhy nitov, po 2 ks na štandoch a 2 postupové. Stav tesne pred sanáciou na obr. č.1. Autori z ČR boli oslovení mailom, s výmenou istení súhlasili. V cestu sme 24.7. 2016 vymenili nity na 3-och štandoch, celkovo tam bolo osadených 6 nitov. Postupové nity aj skoby zanechané prvovýstupcami sme zo zlanenia preverili a rozhodli sa ich tam ponechať. Samotná cesta predstavuje nádherné lezenie po kompaktnej a čistej žula, dá pekne odistiť čokmi a frendami, doplniť postupové istenia v takomto prípade vôbec nie je potrebné. Na sanáciu boli použité vyššie uvedené certifikované nerezové nity zn. CT. Na obr. 2,3,4 je pôvodný materiál, ktorý sme z cesty odstránili.

Obr.č.1 – Čiernobieľe sokolíky štand po prvej dĺžke - pôvodný stav

Obr.č.2

Obr.č.3

Obr.č.4

2.příklad - vytvorenie trvalých štandov: Volia veža – J stena – Hviezdova cesta obt. 6+ R2

Populárna cesta v superpopulárnej „bezkladivovej“ stene, prvovýstup Kulhavý-Súlovský z 9.8.1975 vylezený pomocou skôb technicky za V+ A1. Pán Kulhavý bol kontaktovaný, z myšlienky urobiť v jeho ceste spoľahlivé štandy nadšený, navrhol dokonca pridať postupové. Cestu sme liezli 4.6. zdola, súčasne sme vytvorili na logických miestach celkovo 3 štandy (červené bodky na obr. č.5), detail štandu na obr. č.6. Cesta sa dá vyliezť na 3 cca. 40-metrové dĺžky, posledný štand môže využiť na doberanie druholezca aj lezec doliezajúci cestu Eštok – Janiga. Taktiež je možné z tohto štandu do oboch ciest v prípade problémov, úteku a pod. zlaniť. Postupové istenia sme do cesty nepridali, cesta sa celá dá spoľahlivo odistiť zakladaním, obtiažnosť sa nijako nezmenila, staré skoby v ceste sme vyhodnotili ako spoľahlivé resp. nie sú kľúčovými isteniami.

Obr.č.5 - Hviezdova cesta – štandy (červené krúžky)

Obr.č.6 – Hviezdova cesta štand 1.dĺžky

3. príklad: výmena nespoľahlivých skôb v kľúčovom mieste za nit: Volia vež – J stena – cesta Eštok, Janiga, 6+/7- R2, vylezené 15.9.1962 technicky v stupni 6 A2. Cesta bola už v minulosti vybavená lepenými bohákmi na štandoch v každej dĺžke.

V kľúčovom mieste cesty - výleze z previsu do platne a dolez na štand - boli v plytkej špáre zatĺčené 3 staré nespoľahlivé skoby, pravdepodobne ešte z éry technického lezenia tejto cesty. Samotná špára neumožňuje založiť spoľahlivo vlastné istenie, ktoré by v prípade pádu nezlyhalo, skoby boli preto vytĺčené a nahradené 1 postupovým nitom. Foto nitu aj pôvodných skôb na obr. č.7 a č.8. V ceste sa stále nachádza množstvo skôb z éry technického lezenia, ich ponechanie, vytĺčenie prípadne nahradenie nitmi sme nechali otvorené.

Obr.č.7 – osadenie nitu vo výleze z previsu

Obr.č. 8 – pôvodné istenie

Tu je zoznam ďalších ciest v ktorých boli v r. 2016 vymenené prípadne doplnené istenia aj so stručným komentárom:

Ostrva Galéria - Pavlín, Kráčalík – V+ R1 – často lezená cesta v 5-tom stupni obtiažnosti doplnená o štandy, celkovo 4 štandy (obr. č.9), po tejto aktivite nám neznáma osoba vyčistil policu na 2. štande od voľných blokov, obr.č.10. , obtiažnosť cesty ostala nezmenená

Obr. č. 9 - 2.štand

Obr. č. 10 – vyčistená policu na 2. štande

Predná Ostrva – Tatarkova cesta – zabudnutá hákovačka vedúca v peknej skale po špárach, previse a platniach, vyčistená od hliny a machov a voľne vylezená za VII+/VIII- RS2, staré skoby na štandoch vymenené za nity + pridané 3 nity v kľúčových miestach, v ceste je potrebné v každej dĺžke zakladať vlastné istenia.

Obr. č.11 - Tatarkova cesta na Prednej Ostrve

Jastrabia veža – JZ stena - Chlapcom z Everestu – výmena zlých nitov za nové autorom cesty, celkovo 15 nitov,

Jastrabia veža – prístup pod JV stenu – 5 nitov + fixné lano (Peter Ondrejovič)

Galéria Satana – Magická línia – doplnenie nitov na štandoch po dohode s autorom cesty, v ceste je 6x štand, aktuálne sú nity doplnené na 5 štandoch, 6. štand bude dokončený (Peter Halcko) obr. č.12

Obr. č.12 - cesta Magická línia v Galérií satana

Ďalšie cesty, ktoré odistil Peter Haľko už skôr sú (obr.č. 13, 14):

Bielovodská dolina

- Kaskády, Oči plné ľadu - 1 x štand nity

Veľká studená dolina

- Široký ľad - 1x štand
- Šašov ľad - 2 x štand
- Veverkáč - 1 x štand 2 x nit, reťaz
- Slavkovské zuby- Chlapcom z Pumori - 4 x štand, 2 x nit

Obr. č. 13 – Šašov ľad

Obr. č. 14 – nový štand v použití

V rámci evidencie istení sa začalo aj s pátraním po starších aktivitách tohto typu. Zistil sa pôvodu a spôsobu osadenia tzv. „nerezových účiek“ obr. č. 15 osadených v populárnych cestách. Horolezci z Miskolca použili istenie tohto typu len na vytvorenie štandov, nikde to nebolo použité ako postupové istenie. Tu je zoznam ciest s týmto typom štandu:

(masív, stena, cesta, rok osadenia):

Veľká Lomnická veža Veľká, PP(pred 2000)

Malý Kežmarský štít, Direttissima (2000)

Jastrabia veža JV, Pochylého platňa (2005)

Malý Kežmarský štít, Superdirettissima (2008)

Kežmarský štít, J stena, Obrovský kút + spodná časť (2011)

Použitá technológia osadenia:

Vŕtané diery hlboké cca 100-120 mm, 12 mm A2 nerezové borháky zakončené závitom, vrty vyčistené, lepidlo Hilti Hit HY-150

Obr. č. 15

Toto je sumár aktivít komisie Správa Vysoké Tatry a individuálnych lezcov v roku 2016, ktorí sa na túto cestu vydali dobrovoľne, bez nároku na finančné, materiálne alebo spoločenské ohodnotenie, ale s cieľom urobiť lezenie vo Vysokých Tatrách bezpečnejším a krajším ale vôbec nie ľahším, zachovať tradičné hodnoty klasického vysokohorského lezenia a pritiahnúť k nemu z lezeckých hál a skaliek ďalších lezcov. Boli by sme radi za akékoľvek pripomienky a podnety k vyššie uvedenému, kľudne aj kritické ale inteligentné a vecné a tiež aj za nových dobrovoľníkov ktorí uprednostia pred anonymnou internetovou diskusiou reálnu pomoc.

Za komisiu Správa Vysoké Tatry Peter Köteleš a Rado Staruch.